

ZUIDWESTER

contactblad IVN Zuidwest Veluwezoom

voorjaar 2018, jaargang 32

Namen en adressen

IVN

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Door mensen zelf in aanraking te brengen met de natuur worden zij zich pas écht bewust van de waarde ervan. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven.

Afdelingsbestuur IVN Zuidwest Veluwezoom

Voorzitter

Cees Kwakernaak, Middenlaan 44,
6869 VR Heveadorp
026 - 333 40 59 of
06 - 11 53 26 98, ceesc.kwakernaak@gmail.com

Secretariaat

Maykel van Gent, Riemsdijkstraat 49,
6701 BC Wageningen
ivn.zwv@gmail.com

Ledenadministratie en penningmeester

Vacant

Bestuursleden

Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com, 06 - 40 95 46 37

Adviseur bestuur

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 - 334 27 43

Werkgroepcoördinatie

Werkgroep Landschapsonderhoud

Albert Smit, smit.albert52@gmail.com,
026 - 339 24 11

Werkgroep Zuidwester, redactie.zw@gmail.com

Simone Saarloos, 0317 – 35 74 56,
06 - 55 15 69 18, simonesaarloos@gmail.com

Bezorging Zuidwester

Wim Chardon, wim.chardon@wur.nl, 0317 - 31 94 90

Werkgroep PR en website

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 - 334 27 43

Werkgroep Beken en sprengen

Ruud Schaafsma, ruud.schaafsma@gmail.com,
0317 - 31 51 17

Werkgroep Zomp

Johanneke Sanders, johanneke.sanders@xs4all.nl,
026 - 334 30 77

Vogelwerkgroep

Els Roode, els.frank@planet.nl, 0317 - 31 82 12

Werkgroep Arboretum

Betsie van Loenen, b.vanloenen@hotmail.com,
0317 - 41 81 24

Werkgroep NME

Ineke Puijk, inekepuijk@yahoo.com,
0317 - 41 75 75

Werkgroep Renkumse duizendknoopbrigade

Henny Tax, 06 - 16 37 27 58,
renkumseduizendknoopbrigade@outlook.com,

Heemtuin De Zomp

Ingang Fangmanweg/hoek Dam
Oosterbeek

IVN Gelderland

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem
026 - 351 29 27

IVN landelijk bureau

Plantage Middenlaan 2C, Postbus 20123,
1000 HC Amsterdam, 020 – 622 81 15

Lidmaatschap IVN Zuidwest Veluwezoom

Contributie: € 16,- per jaar. Donatie: € 10,- per jaar.

Huisgenoten: € 8,- per jaar.

Girorekening: NL39 INGB 0000 805291 t.n.v. IVN-afdeling
Zuidwest Veluwezoom te Renkum

Als lid ontvangt u twee keer per jaar de **Zuidwester**, het contactblad van de IVN-afdeling Zuidwest Veluwezoom, en vier keer per jaar **Mens en Natuur**, het landelijke blad van het IVN.

Foto van de voorpagina

De foto van de voorpagina is gemaakt tijdens de Zompmarkt in 2016. Ook dit jaar organiseert de werkgroep Zomp een markt. Lees de aankondiging in dit nummer van de Zuidwester.

ZUIDWESTER

contactblad IVN Zuidwest Veluwezoom

Van de voorzitter

In februari hield de Wageningse wolvenexpert Hugh Jansman een boeiend verhaal over het gedrag van wolven, bij een bijeenkomst die we als IVN Zuidwest Veluwezoom in het Filmhuis Oosterbeek hadden georganiseerd. Moeten we ons nu zorgen maken over de terugkeer van de wolf in Nederland? Zijn de schapen hier nog wel veilig?

Door de sterke toename van het aantal wolven in delen van Duitsland is het onvermijdelijk dat de wolf nieuwe leefgebieden gaat zoeken. In dezelfde week van de lezing werd een wolf gesignaleerd in Gelderland en konden we hem door de straten van Bennekom zien lopen. Veel actueler kun je een lezingavond niet plannen!

Wat mij vooral is bijgebleven is dat wolven bij hun prooi altijd op zoek gaan naar de zwaksten van een kudde. Zo draagt hij bij aan het gezond houden van dierpopulaties, bijvoorbeeld van reeën. En wat de zorg van boeren over hun schapen betreft, daarover liet Hugh Jansman een fraai filmpje zien. Hij was opgeroepen bij een boer waar al enkele dagen schapen waren doodgebeten. Dat moest wel door een wolf gedaan zijn. Terwijl de boeren met hem hierover in het land aan het praten waren zag de cameraman dat een hond in de schapenwei was binnen gedrongen en een schaap te pakken had. Terwijl hij dit aan het filmen was zag je de verwarring bij de boeren ontstaan. Zou het dan toch geen wolf geweest zijn maar honden?

Na zo'n boeiende avond besef ik dat natuureducatie gaat over het goed onderbouwd informeren van leden en niet-leden over de natuur in relatie tot de mens, en zeker ook van het genieten daarvan.

4/5	Jaarverslag 2017, Operatie Steenbreek, Entente Florale
6	Beverevenement in Renkums beekdal
7	Vogelexcursie naar natuurgebied de Blauwe Kamer
8-11	Korte berichten. De Willemshoeve
12	Twee grafheuvels en een beekrelict
13	De Ganzenveer
14	Vlinder-V in Wolfheze
15	Wintergast, Zompmarkt
16	Kinderpagina
17/18	Enquête, Gluren bij de burens, Workshop 'Haiku's'
19	Van het bestuur
20	Buitenladder

COLOFON

De Zuidwester is het contact- en informatieblad van IVN Zuidwest Veluwezoom en verschijnt twee maal per jaar.

REDACTIE:

Albert Bos, Mary de Jong en Simone Saarloos

EINDREDACTIE:

Simone Saarloos

DRUKKER:

Editoo B.V. te Arnhem

REDACTIEADRES:

Simone Saarloos
Beukenlaan 1
6871 CK Renkum
telefoon: 0317 - 35 74 56
mobiel: 06 - 55 15 69 18
e-mail: redactie.zw@gmail.com of
simonesaarloos@gmail.com

De uiterste inzenddatum van kopij voor het najaarsnummer is: **14 september 2018.**

Jaarverslag 2017 – IVN Zuidwest Veluwezoom

Tekst: Cees Kwakernaak; foto: Ruud Schaafsma

Het was weer een heel actief jaar voor onze IVN-afdeling. Heel veel vrijwilligers waren weer te vinden in onze prachtige natuurgebieden om deze te onderhouden en ook om jong en oud mee te laten beleven en genieten van natuur en landschap. Naast de bestaande werkgroepsactiviteiten zijn dit jaar ook enkele nieuwe initiatieven ontplooid op het gebied van educatie en beheer van natuur.

Natuurgidsenopleiding

In 2017 startte de nieuwe natuurgidsenopleiding, die georganiseerd en verzorgd wordt door de IVN-afdelingen Ede, Veenendaal-Rhenen en Zuidwest Veluwezoom, samen met de KNNV-afdeling Wageningen e.o. Bij aanvang waren er ca. 25 deelnemers, waarvan helaas een aantal inmiddels is afgefallen door diverse oorzaken als ziekte of te weinig tijd. De samenwerking van IVN en KNNV bij deze opleiding werd door alle betrokkenen als heel positief ervaren. In het voorjaar 2018 wordt deze opleiding afgerond en ontvangen de cursisten een IVN-gidsendiploma.

Japane-duizendknoopbrigade

Medio 2017 ging de Japanse-duizendknoopbrigade in Renkum van start met 50 vrijwilligers, waaronder ook een groep 'statushouders'. Door het afmaaaien en zoveel mogelijk met wortel en al uitspitten van deze woekerende exoot proberen we de massale groei van deze plant, die schadelijk is voor natuur maar ook voor wegen en funderingen,

tegen te gaan. Op verzoek van de gemeente Renkum heeft IVN Zuidwest Veluwezoom de organisatie van deze brigade op zich genomen, samen met de Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

Natuur en Gezondheid

Voor het thema Natuur en Gezondheid waren enkele vrijwilligers actief bij instellingen waar mensen zorg ontvangen, zoals het Schild, het woonzorgcentrum Verburgt Molhuysen Staete en de Willemshoeve. Op verschillende manieren worden bewoners van deze instellingen in contact gebracht met de natuur, wat een positief effect heeft op de fysieke en geestelijke gezondheid.

Werkgroepen

De bestaande werkgroepen hebben weer ongelofelijk veel uren en energie gestoken in onderhoud en natuureducatie. Alleen al aan het onderhoud van landschap, beken en heemtuin is in 2017 door vrijwilligers ongeveer 4200 uren besteed! Zonder die inzet zouden de natuur en het landschap van onze regio er heel anders uitzien.

► De werkgroep Landschapsonderhoud heeft ook dit jaar weer vele zaterdagochtenden onderhoud gepleegd o.a. aan de wilgen in de uiterwaarden. Het gesnoeide wilgenhout werd weer dankbaar verorberd door verschillende dieren in Burgers Zoo. Daarnaast nam de werkgroep deel

aan het schoonmaken van de uiterwaarden tijdens de Nationale Opschoondag, in samenwerking met 6 Dorpen Schoon. Ook deed de werkgroep met veel vrijwilligers mee aan de Landelijke Natuurwerkdag op 4 november.

► De werkgroep Beken en sprengen, die werkt in de Renkumse, Heelsumse en Oosterbeekse beken, heeft weer meerdere nieuwe vrijwilligers erbij. Met het Waterschap Vallei en Veluwe is overleg gevoerd over een nieuwe wijze van contractering en financiële vergoeding van de vrijwilligers. Volgend jaar viert deze werkgroep al weer haar 25-jarig bestaan.

► Ook de werkgroep De Zomp is, na een artikel in de Gelderlander en in Hoog en Laag, versterkt met enkele nieuwe vrijwilligers. Deze werkgroep verricht al 20 jaar het onderhoud van deze heemtuin in Oosterbeek, op verzoek van de gemeente Renkum.

► De Vogelwerkgroep kende in 2017 met een reeks geslaagde excursies en vogeltelbijeenkomsten weer vele hoogtepunten. Een dieptepunt was echter het onverwacht overlijden van Henk Huijzing, die een centrale rol speelde in de werkgroep.

► De werkgroep NME maakt onderdeel uit van de NME--groep van de Stichting Renkums Beekdal. Deze NME--groep verzorgde ook in 2017 weer een natuureducatieprogramma voor groepen van de basisscholen in Renkum. In Wageningen wordt de natuureducatie voor scholen georganiseerd door het Groene Wiel, dat sinds kort organisatorisch ook deel uitmaakt van het IVN.

► De werkgroep Belmonte verzorgde afgelopen jaar weer een aantal aangevraagde excursies/wandelingen in de Belmontetuin en de Dreijentuin.

Slootjesdag

Samenwerking met de Stichting Renkums Beekdal vond verder ook plaats bij de nationale Slootjesdag van het IVN (hier omgedoopt tot Beekjesdag), waar kinderen kennismaakten met het leven in de Renkumse beek. Ook werd met de SRB samengewerkt bij de organisatie van de landelijke Modderdag, waar kinderen lekker konden spelen in de modder.

Zuidwester en website

De Zuidwester werd ook dit jaar weer door Simone Saarloos samengesteld, met hulp van Albert Bos en Mary de Jong. Albert Bos zorgde als webmaster weer voor een actuele vulling van de vernieuwde website.

Het IVN Zuidwest Veluwezoom was ook in 2017 weer een heel actieve vereniging met inzet van tal van vrijwilligers. Helaas kostte het dit jaar veel moeite om een volwaardig afdelingsbestuur samen te stellen. Weliswaar is het bestuur versterkt met de komst van Mary de Jong, maar er is nog steeds een vacature voor penningmeester. Totdat die vacature vervuld wordt, was Wim Chardon bereid om als afgetreden penningmeester de noodzakelijke werkzaamheden te blijven uitvoeren.

Operatie Steenbreek

Dit jaar vraagt de gemeente Wageningen aandacht voor de Operatie Steenbreek, een actie om Nederland meer te vergroenen door stenen in tuinen te vervangen door planten. Zo wordt ons land meer klimaatbestendig. Bij hevige buien spoelt niet te veel water weg en 's zomers geeft het een dempend effect op de temperatuur.

Entente Florale

Tekst: Wilma Pol

Gemeente Wageningen doet dit jaar mee met de Entente Florale, een nationale Groencompetitie. Dit doen we graag omdat 'Groen' een van de meest besproken onderwerpen is in onze stad. Op geen enkel thema is de betrokkenheid van bewoners en maatschappelijke organisaties zo groot. Dat is ook goed te begrijpen, want de Wageningse omgeving is uniek. Met een aantal verschillende landschapstypen kennen wij een grote diversiteit aan flora en fauna. Maar ook binnen de stadsgrenzen zijn er plekken waar het groen weelderig aanwezig is. Dit is van groot belang voor onze inwoners.

Met onze deelname aan de Entente Florale vragen we opnieuw aandacht voor het groen en laten we zien dat er in Wageningen veel mensen en groene organisaties samen met ons werken aan een mooie groene stad. Ook laten we zien hoe het groenbeleid, al heeft geleid tot, maar ook de komende jaren zal leiden tot een prachtige, leefbare stad.

Bekijk de gemeentelijke website voor ontwikkelingen over de Entente Florale. Daar vindt u informatie over de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de Groen Wageningendag. Dit is een dag waarbij inwoners en groene organisaties aan het werk zijn in en rond het groen. Deze dag vindt plaats op 21 juni 2018 en valt samen met de jurydag van de Entente Florale.

Beverevenement in Renkums beekdal

Tekst en foto: Lambert van Gils

In april zal 'Pilo de bever', de opgezette bever uit de Jufferswaard, in het Informatiecentrum Renkums Beekdal het middelpunt zijn van een expositie rondom het leven van de bever.

Het leven van deze diersoort gaat niet overal over rozen, vooral niet in Limburg, waar ze worden gedood. Maar voor de rest van Nederland vragen sommigen zich ook af of de maatschappelijke waardering en daarmee zijn bescherming niet op een kantelpunt is aangekomen. Ook in de Jufferswaard hebben alle betrokken partijen, inclusief de wilgenknotters van IVN en de Pilogroep, in goed overleg moeten besluiten een beverdam weg te halen uit de Heelsumse beek en het is nog maar de vraag of de voorgestelde zoogdierenpassage onder de N225 er wel komen zal.

Hoog water

Het hoge water in de uiterwaarden is lastig voor bevers. Dan moeten ze hun veilige burchten verlaten om niet te verdrinken. Karel Noy heeft wel waarnemingen gedaan van bevers die op ongebruikelijke plekken te vinden waren. In de pers las je ook wel dat meer bevers dan normaal zijn overreden. Bij het hoge water zijn de bevers van de Jufferswaard hoogstwaarschijnlijk vaak de N225 overgestoken naar hoger gelegen delen van het beekdal. We hebben gelukkig geen meldingen van overreden zoogdieren vernomen.

Klimmende bevers

Gedurende de winterstoot van eind februari tot 4 maart kwam ik vanaf de stoplichten, op de N225 aan het eind van de Heidesteinlaan, de Jufferswaard in om te gaan schaatsen met mijn kleinkinderen. In het heldere zonlicht van 26 februari viel meteen op dat er recent enorm geknaagd was aan een laag vertakte boom die, normaal langs de oever, maar toen met de hoge waterstand rondom in het ijs stond. En jawel, je ziet heel duidelijk dat hier de bevers lekker bezig zijn geweest en de boom waarschijnlijk fataal hebben afgeknaagd boven het ijs. Er was al eerder aan de andere kant geknaagd. Hij is nog niet gevallen. "De bevers hadden blijkbaar geen geduld, want wat hier opvalt, is dat tot vrij

Foto's bever: Karel Noy

hoog in de boom, tot op ca 2 meter hoogte, de takken zijn afgeknaagd. Vanaf het ijs kunnen ze dus blijkbaar goed omhoog klimmen in deze vertakte boom, om daar takken af te knagen. Dat had ik wel eens willen zien: boomklimmende bevers!" Dit is wat ik eerst dacht. Maar kijk eens goed: er liggen geen knaagsplinters op het ijs en ook niet in de buurt. Dus? En waarom zouden de bevers die boom over zo'n groot stuk verticaal hebben afgeknaagd? Het antwoord is eenvoudig: het water heeft zeker 2 meter hoger gestaan. Dus die naar beneden bungelende dikke tak is bij de hoogste waterstand afgeknaagd rond 1 februari. Daarna is het water gaan dalen. Steeds knaagden de bevers dicht bij de waterspiegel aan die boom. Je ziet bij wijze van spreken het waterniveau dalen langs de stam en de takken die steeds op de waterspiegel werden afgeknaagd. En de knaagsplinters verdwenen in het water.

Tentoonstelling over bevers in de Renkumse beekdalen

van 13 mei tot 27 augustus 2018

Informatiecentrum Renkum Beekdal
Nieuwe Keijenbergseweg 170
6871 VZ Renkum

Voor openingstijden en aanvullend programma zie:
www.renkumsbeekdal.nl

Vogelexcursie naar natuurgebied de Blauwe Kamer

Tekst: Els Roode, coördinator vogelwerkgroep

Op **zaterdag 10 maart** heeft de vogelwerkgroep een wandeling gemaakt van de Grebbeberg naar en door het natuurgebied de Blauwe Kamer van het Utrechts Landschap. De start van de wandeling was op de parkeerplaats van militair ereveld Grebbeberg. Er waren 14 deelnemers.

De lente is begonnen!

In het bos zongen de vogels alom. We hoorden en zagen koolmees, pimpelmees, boomkruiper, boomklever, kleine en grote bonte specht. De merel en zanglijster zongen het hoogste lied en ook hoorden we overal vinkenslagen. Aan de zuidrand gekomen genoten we van het weidse uitzicht op de Blauwe Kamer. En met behulp van verrekijkers en telescoop zagen we al heel wat eenden soorten in de meertjes van het gebied. Nonnetje en grote zaagbekken trokken de aandacht, echte wintergasten zijn dat. Maar ook waren er al lepelaars, die aansloten bij de blauwe reigers en aalscholvers, die hun nesten al klaar hebben voor het voorjaar. Terwijl we naar beneden liepen, naar onderlangs zagen we een slechtvalk over het gebied vliegen. Via de dijk wandelden we met prachtig uitzicht op het gebied naar de Rijn. Onderweg ontdekten we een paartje goudvinken en we hoorden een Cetti's zanger roepen. Deze rietvogel is niet makkelijk te vinden. Soms sta je zeer dichtbij. Zijn

geluid klinkt dan keihard, maar het vogeltje is zelden te zien. Ik heb de hoop dat deze soort op termijn ook in de Jufferswaard zal gaan broeden in de rietkraag aan de westelijke zijde van het gebied.

Trektelpost en vogelkijkhut

Bij de ingang van de Blauwe Kamer, het gebied is genoemd naar de oude steenfabriek waarvan de ruïne er nog staat, aangekomen zijn we via de zomerdijk naar de trektelpost gewandeld. En natuurlijk hebben we de vogelkijkhut bezocht om eens goed te kunnen kijken naar de aalscholvers en blauwe reigers op hun nesten. Erg leuk om te zien hoe er gebalst en gepaard werd. De lepelaars lieten zich ook op hun mooist zien met prachtige opgezette kuifveren. Uiteindelijk kwamen we aan in het restaurant de Blauwe Kamer, waar we napraatten onder het genot van iets te eten en drinken.

Excursie naar Zouweboezem

Wilt u volgende keer ook mee op excursie? Op **zaterdag 14 april** gaan we naar de Zouweboezem en daar hopen wij onder andere purperreigers te zien. We willen dan om 7 uur vertrekken vanuit Renkum met een beperkt aantal auto's. Graag voor deelname melden per email.

Word beekjesexpert!

Op **zaterdag 9 juni** doen het IVN en de Stichting Renkums Beekdal samen mee aan de landelijke slootjesdagen. In het beekdal noemen we dat de beekjesdagen. Met een schepnetje door het water gaan blijft spannend. Niemand weet van tevoren wat er allemaal gevangen zal worden. De afgelopen jaren zijn er al veel ontdekkingen gedaan, van kikkervisjes tot waterscorpionen. Het is een unieke gebeurtenis, want normaal mogen we niet achter het hek komen.

In de periode mei/juni komen er bovendien 11 schoolklassen naar het beekdal om de beek te onderzoeken. Voor veel kinderen de eerste keer dat ze zien wat er in het water leeft. Het programma richt zich op beleven – ontdekken - onderzoeken. Vind je het leuk om te helpen deze groepen te begeleiden? We bieden voor geïnteresseerden een voorbereidingsdag.

Kom op zaterdag 9 juni met je gezin of meld je als vrijwilliger om bezoekers/schoolkinderen te begeleiden via Ineke. Puijk@renkumsbeekdal.nl.

Voor gezinnen: zaterdag 9 juni van 12 tot 16 uur.

Informatiecentrum Renkums Beekdal
Nieuwe Keijenbergseweg 170
6871 VZ Renkum

Medewerkers belevingstuin de Willemshoeve

Tekst en foto's: Annerieke Water

Na enkele jaren hard werken is de belevingstuin van de Willemshoeve in Wageningen klaar. De bedoeling van een belevingstuin is de zintuigen van de gasten op heel veel verschillende manieren te prikkelen. In opdracht van eigenaar en manager Wout van Deelen heeft Anke Wijnja van Bureau Fonkel uit Amsterdam zijn wensen in een prachtig ontwerp uitgewerkt, waarbij de reeds bestaande tuin meer aangepast is voor de gasten.

De 'nieuwe belevingstuin'

In 2008 is de tuin rondom De Willemshoeve aangelegd. In eerste instantie was de tuin verdeeld in 10 vakken van 10 x 10 meter met planten die veel zorg nodig hadden. Er was altijd veel werk. Vroeger werden verschillende soorten bladgroenten geteeld en alle vakken waren afgezet met gaas tegen de konijnen.

In de 'nieuwe' belevingstuin zijn er 8 grote vakken van 10 x 10 meter, inclusief het kippenhok en de tuinkamer. In de verschillende vakken staan nu planten die 'konijnbestendig' zijn, zodat er geen gaas gebruikt hoeft te worden. Eén vak is wel omgeven door gaas en geschikt om zacht fruit zoals bramen, frambozen, bessen en aardbeien (in hoge bakken) te kweken. Verder worden er nu vaste planten geplant die gebruikt kunnen worden om te plukken. Uiteraard blijven de stokbonen en snijbonen favoriet.

Aan het eind van de tuin is een mooi plekje met een paar banken en een prachtig herdenkingsmonument van bronzen vogels. Daarachter is een smalle ecologische verbindingzone aangelegd, zodat dieren vanuit Wageningen-Hoog naar het Binnenveld kunnen gaan en vice versa.

Aan de voorkant van het huis is een kleine boomgaard aangelegd met onder andere een appel-, peren- pruimen- en kersenboom. Het fruit, de bessen, aardbeien, bramen en frambozen worden regelmatig door de gasten verwerkt als lekkere, gezonde hapjes bij de lunch.

Vanaf de vele banken heb je een mooi uitzicht op de paarden van de manegedames van de pensionstalling. De gasten kunnen precies zien hoe de paarden verzorgd worden en hoe er mee gereden wordt in de paardenbak.

Verzorgers van de tuin en de buitendienst

De tuin wordt al jaren verzorgd door Martin en Karel. Zij voeren de wensen van Wout uit. Martin werkt al sinds 2010 als vrijwillig medewerker buitendienst voor de Willemshoeve en Karel sinds 2015. Samen zijn ze 'de buitendienst'. Zij doen ook allerlei technische onderhoudszaken.

De werkzaamheden van Karel en Martin bestaan uit: grond bewerken en bemesten, hooibalen voor de dieren brengen, zaaien, stekken, verpotten, stallen schoonhouden, de vele heggen snoeien, opruimen, dieren eten geven. Behalve de pensionpaarden zijn er geiten, schapen, een koe met kalf, kippen en konijnen. Al met al veel werk, waarbij beide heren ieder hun eigen werkzaamheden hebben.

Conclusie

De belevingstuin bij de Willemshoeve is een prachtige natuurlijke tuin die heel goed werkt op deze zorgboerderij. Het geeft de gasten en vrijwilligers een tevreden gevoel om in alle rust tussen de dieren en planten te kunnen vertoeven.

Wilt u meer informatie over de Willemshoeve, kijk dan op de website www.dewillemshoeve.eu. Heeft u vragen, mail dan naar info@dewillemshoeve.eu.

Klompepad XL langs de Nederrijn van start

Tekst: Albert Bos

Nieuwe loot aan de stam van de meer dan honderd klompepadpaden is het Klompepad XL. XL staat in dit geval voor extra lang, want de nieuwe route wordt ongeveer dertig kilometer.

De lange wandelroute krijgt de naam Nederrijnpad en gaat aan beide zijden van de rivier lopen, tussen het Lexkesveer en het Drielse Veer. Hiermee krijgen de inwoners van Overbetuwe, net als hun overburen in Renkum en Wageningen, ook een klompepad.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) begeleidt de ontwikkeling van deze nieuwe wandelroute, die het landschap en de cultuurhistorie langs de Nederrijn beleefbaar maken.

Zie: <https://klompepad.nl/klompepad-xl-nederrijn-start/>

Op pad met de route-app van Natuurmonumenten

Op de website van Natuurmonumenten kun je gratis een route-app downloaden voor iPhone, Android en Windows toestellen: **Natuur Routes**.

Wat biedt deze route-app?

Deze unieke route-app biedt:

- ▶ meer dan 300 wandel-, fiets- en vaarroutes door prachtige natuurgebieden in heel Nederland;
- ▶ markante routepunten onderweg;
- ▶ audio verhalen van de boswachters;
- ▶ weergave van routepunten in audio, tekst en foto's;
- ▶ nieuwe routes worden automatisch zichtbaar in de app.

Zie <https://www.natuurmonumenten.nl/routes/route-app>.

Gidsencursus van Charley Erkens

Tekst: Albert Bos

Charley was bestuurlijk actief bij Stichting Renkums Beekdal. Aan het eind van zijn bestuurstermijn sprak hij Wim Chardon die hem wees op de natuurgidsenopleiding. Hij deed al mee in de gidsenpool. In Renkums beekdal heeft Charley al meerdere groepen rondgeleid, zoals een groep van de Zonnebloem. Hij heeft ook belangstelling voor het nieuwe natuurgebied de Reijerscamp bij Wolfheze, een landbouwgebied dat omgevormd wordt tot natuurgebied.

De gidsencursus leerde vooral verbanden zien in de natuur en een andere manier van kijken naar de natuur. Charley vindt het leuk om groepen de natuur te laten beleven.

Cursus Wilde planten bij KNNV-Arnhem

De afdeling Arnhem van de KNNV organiseert al sinds meer dan twintig jaar jaarlijks een cursus Wilde Planten. Inmiddels hebben meer dan vijfhonderd mensen deze cursus gevolgd. Hoofddoel van de cursus is deelnemers te leren hoe ze met behulp van een flora zelf de naam van wilde planten kunnen vinden.

Daarnaast komen ook andere onderwerpen aan bod zoals de bouw van planten, de voortplanting, de relatie met insecten en de systematiek. Verder is er ruimte voor bewondering en verwondering. De volgende cursus wordt gegeven in de periode **begin april tot half juni 2018**.

Lessen en excursies

De cursus omvat negen lessen op woensdagavond van 19.30 tot 22.00 uur en drie excursies op de zaterdagochtend. De lessen beginnen met een (meestal korte) inleiding. Daarna volgen praktische oefeningen in het zelf determineren van planten. Dat doen we in kleine groepjes met begeleiding van ervaren mensen.

Bij de excursies bezoeken we plekken met een voor Nederland bijzonder rijke flora.

Praktische informatie

De **cursusdata** zijn: 4, 11, 18 en 25 april, 9, 16, 23 en 30 mei en 6 juni. De excursies zijn op 21 april, 12 mei en 2 juni.

De **cursuslocatie** is de Thomas à Kempisschool, Thomas à Kempislaan 25, 6822, LR Arnhem.

De **cursusprijs** is €55 voor IVN- en KNNV-leden en €60 voor niet-leden. Daar is een reader bij inbegrepen.

Als **flora** gebruiken we de achtste druk van de KNNV-uitgave 'Veldgids Nederlandse Flora' van Henk Eggelte. Verder zijn nodig: een loep (vergroting 10x), en een spits pincet. De flora kan via de cursus worden besteld.

Inlichtingen en aanmelding

Wil Wamelink 026 – 364 39 90, w.wamelink2@upcmail.nl of bij Margriet Dernee 06 – 42 56 42 29 tussen 18.00 – 20.00 uur, margrietdernee@upcmail.nl.

De natuur naar binnen op de Willemshoeve

Tekst en foto: Mary de Jong

Een ijskoude februariwind raast om zorgboerderij de Willemshoeve. Echt geen weer om met onze gasten van de dagbesteding naar buiten te gaan. Dus halen we de natuur vandaag naar binnen. We gaan aan de slag met een activiteit die ik laatst geleerd heb bij 'Grijs, Groen & Gelukkig', het IVN-ouderenprogramma.

Wat hebben we nodig?

Benodigdheden:

- ▶ Takken, bloemen, bladeren.
- ▶ Dikker A5-papier/karton.
- ▶ Dubbelzijdig plakband (te koop bij een bouwmarkt).
- ▶ Steentjes of velletjes papier met verschillende kleuren (bijv. uit tijdschrift geknipt).
- ▶ Scharen, mesjes en/of snoeischaartjes.

De tafel vol met takken, bloemetjes en bladeren wordt door de gasten met verschillende mate van enthousiasme begroet. Bij de meeste dames beginnen de handen te jeuken. Maar een heer kijkt de belofte van 'geknutsel' argwanend aan, terwijl een ander het omschrijft als: "Wat een rotzooi." Met een gulle glimlach lukt het de vrijwilligers om iedereen aan tafel te krijgen.

Wat gaan we doen?

Kort leg ik uit wat de bedoeling is: "We gaan levendige schilderijtjes maken. Ieder kiest een eigen kleur papier. Met die kleur ga je bijpassende takjes en bloemetjes uitkiezen die jij mooi vindt. Die plak je op het karton dat voor je ligt. Dat gaat heel gemakkelijk, want er zit dubbelzijdig plakband op." "Oké, leuk!", reageren de meeste aanwezigen. Ze kiezen hun geliefde kleur en gaan geconcentreerd op zoek naar mooie takjes en bladeren. Naar voorbeeld van de vrijwilligers ruiken en voelen ze er ook aan. "Ruiken die winterplantjes eigenlijk ook lekker? Prikt het?" Hun papier-vel verandert in een mozaiek van kleuren en structuren. Het zijn eigenlijk kleine landschapjes. Eén dame zie ik wat ongelukkig om zich heen kijken, zachtjes murmelend: "Ik snap het niet." Het idee van kleur bij kleur zoeken blijkt niet

bij haar te passen. Dus dat laten we snel los. We gaan het samen doen. Zij zegt welke takjes ze mooi vindt en ik knip ze af. Samen plakken we ze op het vel. De irritatie van vingers die soms aan het plakband blijven plakken, maakt plaats voor gegriinnik. Een heer heeft een andere tactiek. Hij pakt één tak, breekt er een stuk af en plakt deze op zijn vel. "Zo klaar! Dat gefröbel is niets voor mij," zegt hij met een grijns. De rest van de tijd zit hij te ginnegappen met de anderen en vertelt over zijn grote tuin thuis. Op het eind van de middag gaan de kunstwerkjes mee naar huis. "Ik zet hem op de kast of stuur hem naar mijn nichtje." Een geslaagde activiteit die niet veel voorbereiding kost, maar dus wel veel oplevert.

Wil je meedoen?

Vind je het zelf ook leuk om op deze manier aan de slag te gaan, dit soort activiteiten zijn niet moeilijk en in te zetten voor zowel kinderen, volwassenen als ouderen met of zonder handicap als autisme en dementie. Meerdere IVN'ers van IVN Zuidwest Veluwezoom zijn actief met natuur in de zorg. Voor meer informatie: Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com, 06 – 40 95 46 37.

Training Natuur doet je Goed

Doe mee met de training Natuur doet je Goed. Tijdens twee dagdelen leer je wat je met eenvoudige activiteiten met dementerende ouderen in de natuur kan doen. In de tussenliggende periode ga je aan de slag met de activiteiten bij een zorginstelling bij jou in de buurt.

Data: woensdag 6 juni en woensdag 11 juli

Tijd: 13.30 – 16.30 uur

Locatie: volgt, grensregio Utrecht – Gelderland

Voor wie: IVN-vrijwilligers, die als mantelzorger of als vrijwilliger dementerende ouderen (willen) begeleiden. We raden aan om de training met meerdere mensen vanuit een afdeling te volgen.

Aanmelden: vóór 15 april. Bij minimaal 10 aanmeldingen gaat de training door. Meer informatie volgt.

Klompenspaden in Renkum en Wageningen

Tekst: Albert Bos

Klompenspaden zijn wandelroutes over boerenland in de provincies Utrecht en Gelderland. Geniet tijdens uw wandeling van de rust, kleinschaligheid en de combinatie van cultuur en natuur. In het gebied van IVN Zuidwest Veluwezoom (gemeenten Renkum en Wageningen) zijn veel IVN'ers betrokken bij de ontwikkeling, maar vooral bij het onderhoud van de klompenspaden.

Gemeente Renkum

Het klompepad rondom Oosterbeek wordt het vierde klompepad in de gemeente Renkum. Na het Molenbeeksepad bij Wolfheze, het Hartensepad bij Renkum, het Dorrenweertsepad bij Heveadorp is nu een klompepad in ontwikkeling rondom Oosterbeek door de uiterwaarden en over de stuwwal met de landgoederen. De naam is nog een verrassing.

Wageningen

In Wageningen kennen we het Wageningse Engpad, het Nudepad, het Harsloërpada, het Breukerengpad, het Griff en Graffenpad. Zie www.klompenspaden.nl.

Komt u werken in heemtuin De Zomp?

Heemtuin De Zomp in het Zweiersdal te Oosterbeek wordt onderhouden door een groep vrijwilligers.

Bent u graag op een bijzondere plek in de natuur, heeft u handen die graag in de grond of met groen bezig zijn en heeft u twee dagdelen per maand tijd? Dan bent u zeer welkom in de Zomp om mee te helpen aan het onderhoud.

Wij werken in 3 groepen tussen maart en oktober:

- ▶ elke eerste en derde woensdagmorgen van 9.30 tot 12.00 uur;
- ▶ elke tweede en vierde woensdagavond van de maand van 19.00 tot 21.00 uur;
- ▶ elke eerste zaterdagmorgen van de maand van 10.00 tot 12.00 uur.

Voor informatie en aanmelding graag contact opnemen met de coördinator van de werkgroep Zomp:

Johanneke Sanders
tel. 026 - 334 30 77 of
Info@johanneke.sanders.nl.

IVN Zuidwest Veluwezoom in pilot nieuwe IVN-route-app

Tekst: gidsen in opleiding Hanneke en Peter

Momenteel wordt in een landelijk IVN-project een nieuwe 'route-app' ontwikkeld. Daarin kunnen fiets- en wandelroutes worden geplaatst die met een smartphone in het veld te volgen zijn. Er kan allerlei informatie aan worden toegevoegd in de vorm van tekst, geluidsfragmenten, foto's en filmpjes om het voor de wandelaar of fietser extra aantrekkelijk te maken. De app zal vergelijkbaar zijn met de route-app van natuurmonumenten (zie <https://www.natuurmonumenten.nl/routes/route-app>).

IVN Zuidwest Veluwezoom neemt als pilotafdeling deel aan dit project en is van plan om twee routes te leveren: een fietsroute voor het Binnenveld en een wandelroute voor het Renkumse beekdal.

Helaas is het momenteel nog onzeker wanneer de route-app beschikbaar komt. We hopen op een spoedige, voor IVN aangepaste levering, zodat wij als afdeling, mogelijk in samenwerking met collega-natuurorganisaties, ermee aan de slag kunnen.

Twee grafheuvels en een beekrelict weer zichtbaar

Tekst en foto: Ruud Schaafsma

In het Renkums beekdal zijn acht (!) werkgroepen werkzaam, waaronder twee van onze IVN-afdeling. Alle werkgroepen zijn voor 10 februari uitgenodigd voor een gezamenlijke werkdag.

Op deze dag zijn we met 43 vrijwilligers aan de slag gegaan (zie foto). Twee grafheuvels in het Renkums beekdal zijn weer zichtbaar gemaakt in het landschap. En de naast de grafheuvels gelegen Bosrandspreng werd schoongemaakt.

Grafheuvels weer zichtbaar

De 3.000 à 4.000 jaar oude grafheuvels waren onzichtbaar door kleine bomen en braamstruiken. Hier is enthousiast aan gezaagd en al dit materiaal is op 'houtrillen' rondom de grafheuvels gelegd. Hierdoor zijn de heuvels weer heel goed te herkennen in het landschap.

In de tijd dat de grafheuvels werden aangelegd was er in het Renkums beekdal sprake van een 'dichtbevolkt' gebied. In de bovenloop van de beek was het water schoon en de eerste vaste bewoners maakten hier gebruik van. Ze woonden op de hoge randen en benutten een vlak terrein voor de akkers.

Spreng weer schoon

De (spreng)beken dateren deels al uit de 16e eeuw en zijn door de mens aangelegd om water bij de watermolens

Grafheuvels

De eerste mensen met een boerenbestaan – in combinatie met jacht en visserij – vestigden zich ongeveer 5000 jaar geleden in onze omgeving, bij voorkeur nabij de bovenloop van de beekdalen, waar het water opwelde. Ze woonden op de hoge randen langs het beekdal, waar zij beschikten over een droge woonplek met water op korte afstand en een min of meer vlak terrein voor de akkers. Deze mensen begroeven hun doden in ondiepe grafkuilen. Ongeveer 4800 jaar geleden werden de doden begraven in een grafheuvel en deze methode zou op de Veluwe zo'n 2500 jaar worden toegepast. De grafheuvels lagen dicht bij de woonplek in rijen langs beide beekdalen. Er was destijds sprake van een 'dichtbevolkt' gebied.

Tekst afkomstig uit: Ruud Schaafsma, De Renkumse en Heelsumse beekdalen. Utrecht: Uitgeverij Matrijs, 2012

te krijgen. De Bosrandspreng is ontdaan van blad en takken, waarbij lieslaarzen hard nodig waren. De bramen langs de randen zijn met zeisen afgemaaid. Naast de Bosrandspreng ligt een droogstaand beekrelict, een spreng die volledig was dichtgewaaid met blad, takken en grond. Deze al vele decennia niet meer schoongemaakte spreng is deels weer open gegraven en voert nu volop water.

De gravers, maar ook de vele wandelaars genieten volop van deze mooie plek in het Paradijs, zoals dit deel van het Renkums beekdal heet.

De Ganzenveer - wie is ... Wim Chardon

In Badhoevedorp, bij Schiphol, werd ik 63 jaar geleden geboren. Ik woonde tot mijn 17e in het westen van het land. Toen vertrok ik naar Wageningen om milieukunde te gaan studeren, en woonde 6 jaar in een kamertje van 3x3 meter in het parkbos van Wageningen Hoog. Vanuit mijn raam leerde ik veel bosvogels kennen en kon verder in alle rust studeren. Daarna werkte ik nog 8 jaar in Wageningen en 13 jaar in Haren (Groningen). Sinds 1998 wonen mijn vrouw Maaïke en ik in Renkum; onze dochter woont nu in Huissen en een zoon in Eindhoven. Onze 'huis'dieren leven buiten, dat zijn de vogels in de tuin, waarvan we kunnen genieten zonder ervoor te hoeven zorgen, behalve 's winters wat bijvoeren.

Werk

Mijn vak is onderzoeker. Ik heb eerst aan cadmium in de bodem gewerkt en daarna vooral aan de nadelen van te veel fosfaat in de bodem. Dat kan uitspoelen en dan in het oppervlaktewater algenbloei veroorzaken; dat probeerde ik in mijn werk te voorkomen. De laatste jaren keek ik hoe natuurontwikkeling gehinderd wordt door te veel bodemfosfaat en wat je daaraan kunt doen. Nu besteed ik mijn tijd vooral aan de ondernemingsraad van mijn instituut, bij de meesten nog bekend als Alterra, en aan de centrale ondernemingsraad van de Universiteit en alle onderzoeksinstituten in Wageningen.

IVN en Renkums Beekdal

Het IVN leerde ik pas kennen toen we net in Renkum woonden en we een stand bezochten bij het gebouw De Beken, waar nu het Informatiecentrum en een lunchroom zijn. Ruud Schaafsma maakte ons enthousiast voor het meewerken aan het onderhoud van de beken, die we tijdens de studietijd alleen als droge greppels hadden gezien, maar nu prachtig helder water voerden. Daaraan hebben we, soms met onze 2 kinderen, een paar jaar bijgedragen. Door een blessure lukte dat helaas niet meer en toen ben ik 6 jaar secretaris van het IVN geweest. Na een tussenjaar werd ik penningmeester; dat loopt binnenkort, na 8 jaar af. Ik zet dat werk voort bij de Stichting Renkums Beekdal, waar ik 3 jaar geleden als penningmeester begon. Binnen het IVN heb ik bijgedragen aan het organiseren van een watercursus, een tuinencursus en 2 gidsencursussen. Als docent heb ik daarin de kennis uit mijn studie over bodemkunde, ecologie en duurzaamheid gedeeld met cursisten. Nu doe ik de ledenadministratie, coördineer de bezorging van dit blad, vertegenwoordig onze afdeling in de regiovergadering van de Veluwe en de regio in de landelijke ledenraad.

Hobby's

Door mijn vele bestuurswerk blijft er niet veel tijd over voor hobby's. In weekenden en vakanties wandelen en fietsen we graag, bezoeken concerten, kijken films en gaan naar beeldentuinen. We komen vaak op Texel waar we een vakantiehuisje delen met mijn broer en zussen, vlakbij de Slufter. Dit is een zeearm die elke keer dat je er komt weer

anders is, dat is fascinerend, ook door de vogels die er op afkomen. Van planten kan ik genieten, vooral van de Alpenflora. Ik ken niet veel soorten, daar moet je jong mee beginnen, maar ik ben er niet mee opgegroeid. Vlinders en libellen boeien me door hun kleurenpracht en de stilte waarmee ze zich bewegen. Favoriet dier is de distelvink, mijn naamgenoot in het Frans (chardonneret), een kleurrijk vogeltje dat vaak in de uiterwaarden te zien is en af en toe de uitgebloeide teunisbloemen in onze tuin bezoekt. Ik lees graag; nu kom ik niet veel verder dan de NRC. Later hoop ik toe te komen aan de voorraad boeken die ik heb verzameld, maar die ik door tijdgebrek nog niet heb kunnen lezen.

En ...

Ik heb bewondering voor mensen die zich met passie ergens voor inzetten en daardoor onze samenleving draaiende houden.

Mijn favoriete seizoen is de herfst, met zijn fraaie kleuren en paddenstoelen die overal opduiken.

Het mooiste stukje natuur in de omgeving is het Renkums beekdal, een aardkundig monument van grote klasse. Het land dat ik graag zou bezoeken is IJsland, waar de oerkrachten van de natuur indrukwekkend aanwezig zijn.

Mijn wens is dat er eindelijk statiegeld wordt ingevoerd voor blikjes en plastic flesjes, zodat onze natuur daardoor minder wordt bezoedeld.

De ganzenveer gaat naar

Folchert van Dijken, die nu de gidsencursus volgt en mij opvolgt als penningmeester van onze afdeling.

Vlinder-V in Wolfheze

Tekst: Albert Bos. Foto's: Maarten van Houten

De Vlinder-V in Wolfheze is voor veel mensen onbekend. Toch weten vlinders deze oversteekplaats te vinden. Maarten van Houten, die ik vraag mij te vertellen over de Vlinder-V, heeft er ook al eens een sprong reeën waargenomen.

Landbouwgebied wordt natuurgebied

Maarten was coördinator van de werkgroep Landschapsbeheer van IVN Zuidwest Veluwezoom. Hij werd benaderd door een medewerker van de gemeente Renkum. Natuurmonumenten is bezig het landbouwgebied de Reijerscamp bij Wolfheze om te vormen tot natuurgebied. Het gebied vormt een schakel in de verbinding van Veluwe met de Rijn. Om het trekken van vlinders mogelijk te maken moet als het ware een gang gemaakt worden tussen gebieden waar vlinders voorkomen: Reijerscamp, spoorlijn, gebieden van Boschhoeve, golfbaan en terrein langs de Telefoonweg. In de begroeiing tussen de spoorlijn en de parallelweg in Wolfheze wordt een corridor opengehouden door werkgroep Landschapsbeheer.

Vlinders van voedselarme en voedselrijke gronden

In de Natuurvisie Reijerscamp van Natuurmonumenten: 'Een open en weids landschap te midden van de Veluwe bossen' wordt aandacht geschonken aan vlinders en reptielen. Door de talrijke plantensoorten in Reijerscamp zijn er veel insecten te vinden.

Bij de vlinders zijn soorten te zien die zowel op voedselarme gronden (bijvoorbeeld zandoogjes, icarusblauwtje) als op voedselrijkere gronden leven (onder andere atalanta, koolwitje). Die combinatie – zowel de soorten van de schralere gronden als die van voedselrijkere gronden – is de kracht van het gebied.

Verbindingen zijn belangrijk in de natuur. Wegbermen kunnen een rol spelen voor insecten en vlinders.

Bijdrage IVN

Met Maarten heb ik afgesproken om samen te gaan onderzoeken wat onze afdeling kan bijdragen aan verbetering. We denken aan maaibeheer, insectenhôtels, drachtplanten enzovoort. We hebben mooie zuidhellingen. Dit alles is goed voor insecten. En dat heeft ook weer een positief effect op de vogelpopulatie. Laat weten als je mee wilt doen.

Meer informatie

Leuk voorbeeld: www.heeldrenthezoemt.nl.

Zie ook: www.vlinderstichting.nl.

Wintergast

Tekst en foto: Jone Nuis

Als rechtgeaarde IVN'er gaat de natuur mij zeer ter harte en zeker de vogels die het 's winters best wel moeilijk kunnen hebben. Gelukkig zijn onze winters de laatste decennia niet meer zo streng. Ik voer de vogels met veel plezier bij. En ik heb als oudere de tijd om af en toe als toeschouwer te gaan zitten en de tafereeltjes en schermutelingen te volgen. Vooral de ruzie tussen de huismussen, met ordinair geschreeuw en gekrakeel, trekken dan aandacht. Roodborstje, merel, vink, winterkoning en heggemus scharrelen op de grond onder dat lawaai.

In de loop der jaren heb ik, naast de veel voorkomende, ook niet zo algemene soorten waargenomen. We wonen midden in Oosterbeek, niet bij het bos, dus was het voor mij steeds een verrassing. Groenlingen, glans- en matkopmezen, zwarte mezen, kuifmezen, staartmezen, goudvinken, tortelduiven, ik heb ze al tijden niet meer gezien in mijn tuintje. Ze blijven in het bos omdat het niet koud genoeg is, denk ik.

Daarom was het een verrassing om vorige maand een grijzig vogeltje met een zwart kapje aan een van de vetbollen te zien pikken. Hé leuk, een matkopmees (*Palus palustris*) was mijn eerste gedachte. Maar nee, hij was groter, grijzer en vreselijk onhandig bezig met die vetbol. Niet erop zittend, maar ernáást. Hij leek eerder op een zwartkop tuinfluiter (*Sylvia atricapilla*). Maar dat kan niet, dacht ik, zwartkop tuinfluiters trekken in het najaar naar zuidelijke, warmere streken. Ik ben altijd heel blij als deze bescheiden vogeltjes met hun aangename zang weer terugkomen, want dan is voor mij de zomer in aantocht.

En hij bleef terugkomen, in voor- en achtertuintje, voor de vetbollen. Hij fourageert natuurlijk ook bij Johanna Pijpers

in de tuin, want die ligt zowat naast de onze. En bij haar is ook veel lekkers te halen. Toen ik gelezen had in mijn vogelgids dat de zwartkop goed tegen kou kan, maakte ik me geen zorgen meer over dit achterblijvertje. Wel heb ik een mailtje gestuurd aan Els van de vogelwerkgroep. Zij reageerde met de volgende informatie: "Mooi, deze waarneming van een zwartkop in de winter. In de afgelopen jaren zijn er wel meer meldingen van overwinterende zwartkoppen in Nederland. Dat heeft 2 oorzaken: de zwartkop zit in Nederland in de lift qua aantallen. Dat komt door steeds meer broedgelegenheid in parken en bossen, door de uitbreiding van begeleidende struiken. De andere oorzaak is de kwakkelwinters in Nederland."

En nu zie ik hem (het is een hem, want de vrouwtjes hebben een roodbruin kapje) dagelijks met regelmaat aan de vetbollen pikken. Ik hoop van harte dat het hem lukt om in leven te blijven en dat hij in het voorjaar een vrouwtje zal vinden om weer jonge zwartkopjes voort te brengen. Want voor mij is de zwartkop met zijn zomerse zang een welkome vogel in park, bos en tuin.

Zompmarkt op 27 mei 2018

Op zondag 27 mei 2018 vindt de tweejaarlijkse Zompmarkt plaats van heemtuin De Zomp in Oosterbeek.

Dit is een natuurmarkt waar u onder andere bijzondere wilde planten, biologische producten uit de regio en tweedehands natuurboeken kunt vinden en waar diverse organisaties op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid vertegenwoordigd zullen zijn. Ook zijn er die dag rondleidingen door de heemtuin en zijn er activiteiten voor kinderen.

De natuurmarkt wordt gehouden **van 12.00 uur tot 16.00 uur**. Wegens werkzaamheden aan de Weverstraat staat de markt dit jaar niet op de Dam, maar heeft een plekje gevonden in het park in Bato's wijk langs de Geelkerkenkamp.

De heemtuin ligt in een prachtig wandel- en fietsgebied in Oosterbeek en is per fiets of te voet goed bereikbaar. Op

De KNNV-stand op de Zompmarkt in 2016

loopafstand is er ook ruime parkeergelegenheid. Bezoek voor meer informatie de site van het IVN: www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/heemtuin-de-zomp-1.

Hoe herken ik een bij?

Tekst: Simone Saarloos; foto's: Joke Saarloos

Bijen zijn er in vele soorten en maten. Hommels zijn ook bijen; grote, dikke bijen met een wollige, kleurrijke beharing. Andere bijen zijn juist klein, slank en bijna kaal. De kleuren variëren van geheel zwart of metaalgroen tot bontgekleurd met rode, witte of gele vlekken. Hierdoor kan het lastig zijn om bijen te onderscheiden van zweefvliegen en wespen.

Verschillen tussen bijen en zweefvliegen

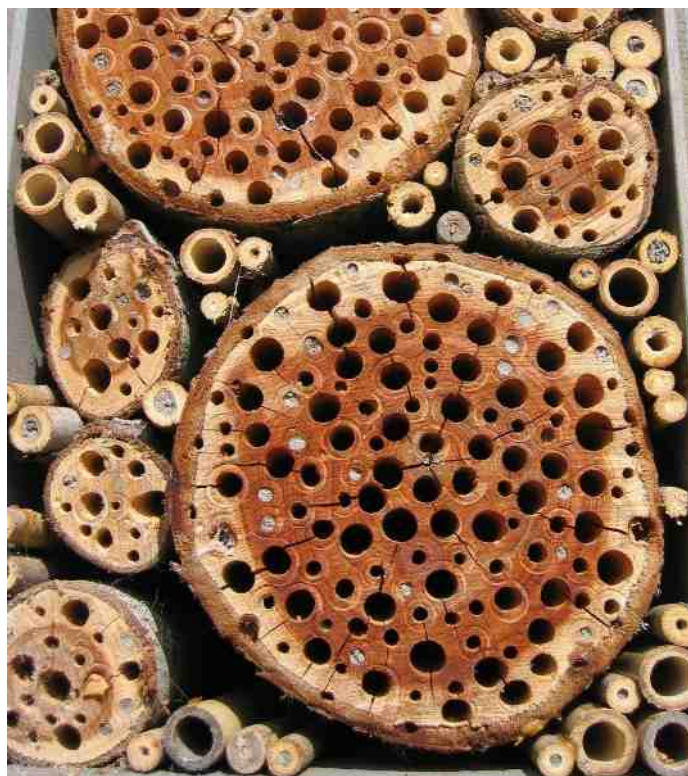
Sommige zweefvliegen lijken door hun beharing sterk op bijen. Ze hebben maar twee vleugels. Bijen hebben vier **vleugels**. Bijen leggen de voor- en achtervleugels vaak over elkaar, zodat het lijkt alsof ze ook maar twee vleugels hebben. Daarom kun je beter kijken naar de lengte van de **voelspriet** op de kop: bijen hebben lange spriet, zweefvliegen meestal korte. Ook hebben bijen **kaken** onderaan hun kop, vliegen hebben alleen een **tong**.

Verschillen tussen bijen en wespen

Je kunt wespen herkennen aan hun strepen in het helgeel en zwart, en aan hun **wespentaille**.

Ook zijn wespen veel **kaler** dan bijen. Bijen hebben vaak een bosje extra lange haren aan hun achterpoten of aan de onderkant van hun achterlijf. Wespen hebben nooit zulke lange haren aan poten of achterlijf. Een ander verschil tussen bijen en wespen is hun **gedrag**. Bijen verzamelen stuifmeel op bloemen, dat ze naar hun nest brengen. Wespen drinken in de bloem nectar en verzamelen geen stuifmeel. Voor hun larven verzamelen wespen dierlijk voedsel. Een insect dat een prooi vangt of transporteert is dus nooit een bij. Een insect dat stuifmeel verzamelt, is nooit een wesp. Er zijn nog meer verschillen. Zo kunnen wespen meer dan één keer steken met hun **angel**. Ze zijn veel **agressiever** dan bijen. Dat betekent dat ze eerder steken.

Bron: www.bestuivers.nl, www.bijenhôtels.nl

Waar moet je op letten als je een bijenhotel maakt?

Wilde bijen maken een nest in de grond, vlak boven de grond tussen het gras en de planten, in afgestorven holle plantenstengels of in allerlei gaten in oud hout of verweerde muren, oude hekken en palen. Wil je dat bijen in je bijenhotel gaan nestelen, dan moet je deze situatie nabootsen:

- ▶ Zorg voor stukken hout met gaten erin en veel holle stengels. De diameter van de gaten in het hout en de stengels moet tussen de 3 en 8 mm zijn. De lengte van de gang maakt niet zo veel uit. De gang of stengel moet wel aan één kant dicht zijn (met klei of een wattenpropje).
- ▶ Gebruik hard hout, zoals eiken, esdoorn, es of beuk.
- ▶ Gebruik holle plantenstengels of stengels met zachte merg, die bijen zelf kunnen uitknagen, zoals van bamboe, riet, vlier, braam of Japanse duizendknoop.
- ▶ Plaats het bijenhotel op een zonnige plek.
- ▶ Zorg voor een afdakje tegen instromend regenwater.
- ▶ Vervang op tijd de houtblokken of stengels. Na een jaar of twee worden veel bijenhôtels minder geschikt vanwege scheuren, schimmelvorming en dergelijke.
- ▶ Zet het bijenhotel daar waar veel bloemen zijn, van het vroege voorjaar tot de nazomer.

Op de foto hierboven zie je dat sommige gaten in de blokken hout van het bijenhotel dicht zijn. Bijen hebben het 'hotel' weten te vinden. Op de foto links is een bij bezig een nestje te bouwen door een blaadje in een gaatje te proppen.

Enquête levert mooie ideeën op!

Tekst: Mary de Jong; foto: Karel Noy

In februari kregen alle leden van wie het mailadres ons bekend was (98), de enquête 'Wat wil jij voor en met IVN Zuidwest Veluwezoom?' toegestuurd. In totaal hebben 27 van jullie het toetsenbord gepakt en ons voorzien van jullie mening en ideeën. Hiervoor hartelijk bedankt!

Wat doen we en willen we als vrijwilliger doen?

Van de 27 beantwoorders zijn er 19 actief binnen IVN Zuidwest Veluwezoom en willen dit blijven doen. In de toekomst zouden nog 5 extra mensen dit willen. De meesten zijn nu en graag ook in de toekomst bezig met deelnemersactiviteiten zoals het verzorgen van verschillende soorten excursies (onder andere vogels, Renkums beekdal, Arboretum) of het natuurbeheer- en onderhoud, waaronder wilgen knotten en de duizendknoopbrigade, en natuuractiviteiten voor kinderen of in ouderenzorg. De meer overkoepelende en organisatorische taken als afstemmen met andere organisaties, PR en communicatie en bestuur worden ook aangevinkt. Opvallend is dat niemand het idee heeft nu bezig te zijn met vrijwilligersactiviteiten coördineren en begeleiden van vrijwilligers, terwijl dit vermoedelijk in elke werkgroep gebeurt.

Méér mooie dingen doen

Veel respondenten zijn overtuigd dat we samen nog beter en nog méér mooie dingen kunnen doen. Zij denken aan:

- ▶ Meer actie voeren voor natuurwaarden in gemeentebeleid (v.b. Stuweiland Driel).
- ▶ Vogelonderzoek SOVON.
- ▶ Natuurinclusieve landbouw propageren.
- ▶ Boeren helpen Jacobskruid te verwijderen zodat kruidenrijke weiden ontstaan.
- ▶ Meer natuureducatie voor diverse doelgroepen (naast kinderen).
- ▶ Natuuractiviteiten met (demente) ouderen, bijvoorbeeld wandelen ter ontlasting van mantelzorgers.
- ▶ Intensievere samenwerking van Stichting Renkums Beekdal en IVN Zuidwest Veluwezoom.
- ▶ Meer gebruik van de Zomp en Renkums beekdal, "Twee prachtige plekken waar elke activiteit gegarandeerd een succes wordt."
- ▶ Meer cursusaanbod (bijvoorbeeld groencursus, natuurlijk tuinieren, vogels kijken, natuur en dementie) in samenwerking met andere regio's, KNNV en Stichting Renkums Beekdal.
- ▶ Nieuwe leden en natuurgidsen actief meenemen in werkgroepen.
- ▶ Proberen over grenzen van de eigen werkgroep heen te kijken.
- ▶ Prikkelen van mensen tot meer natuur in eigen tuin, waarbij we kunnen samenwerken met Operatie Steenbreek (bijvoorbeeld gemeente Wageningen).

Onze deskundigheid

Het organiseren en uitvoeren van deze activiteiten gaat

natuurlijk niet vanzelf. Daarvoor behoeven onze actieve leden de nodige bagage van 'kennen en kunnen'. Deze willen zij graag bijspijkeren via bijvoorbeeld korte cursussen en/of workshops. Hierbij wordt vooral gedacht aan de thema's flora en fauna in onze gebieden, natuuronderhoud en -beheer, verzorgen van natuuractiviteiten voor verschillende doelgroepen en 'Hoe maak je van je tuin een natuur-tuin?'. Maar liefst 7 respondenten hebben aangegeven wel mee te willen helpen met de organisatie hiervan.

Informeren, afstemmen en overleggen

Meer dan de helft van de invullers komt naar de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) De meesten van hen vinden het prima als het blijft zoals het is met de huidige opzet: Bespreking van algemene zaken, lunch en thema of excursie. Anderen menen dat het nog inspirerender en gezelliger zou zijn, als er meer aandacht is voor de vergaderomgeving, meer tijd voor elkaars ervaringen en ideeën (bijvoorbeeld per werkgroep) en de volgorde omgedraaid zou worden (eerst het inspirerende deel). Het bestuur neemt deze ideeën mee in de opzet van de volgende ALV op zaterdag 26 mei.

Over de verdere interne communicatie binnen IVN Zuidwest Veluwezoom zeggen de meesten tevreden te zijn of geen mening te hebben. Volgens enkelen zou het (nog) beter gaan, als er meer ontmoetingsmomenten zouden zijn, het bestuur meer laat horen wat zij doet en de Zuidwester meer verspreid (ook op papier) en gebruikt wordt.

Mooie ideeën dus. En hoe nu verder?

In de ALV in mei zullen we op de resultaten terugkomen. Wij hopen daarbij spijkers met koppen te kunnen slaan: Wat gaan we doen? Wat gaan we eerst doen? En zeker niet onbelangrijk: Wie gaat wat doen? Want zulke mooie ideeën op de plank laten liggen, dat willen we toch geen van allen?

Gluren bij de burens

Tekst: Albert Bos

Kent u de poster van Loesje: 'Een grens is eigenlijk een wens om verder te gaan'? Het is wat drie buur-afdelingen van IVN en een afdeling van KNNV ook dachten: "Laten we eens over elkaars grens kijken."

Buur-afdelingen

Elke afdeling heeft wel iets speciaals dat ze met andere willen delen. Om welke afdelingen gaat het? Het gaat om de IVN-afdelingen Ede, Veenendaal-Rhenen en Zuidwest Veluwezoom en de KNNV-afdeling Wageningen en Omstreken.

Activiteiten

Een aantal enthousiastelingen heeft op zich genomen om komend jaar vier excursies te organiseren voor onze leden. Doel is elkaar leren kennen en samen genieten. We nodigen de leden uit om deel te nemen aan de gezamenlijke excursies:

► IVN Veenendaal-Rhenen, Landgoed Remmerstein met hulp van werkgroep Natuur Werkt op zaterdag **2 juni 2018** vanuit de P op het Landgoed Remmerstein. Starttijdstip van de excursie volgt nog.

► IVN Ede, Wekeromse Zand met de Celtic Fields op zaterdag **30 juni 2018** om 14.00 uur vanaf de hoofdingang aan de Lichtenvoortseweg (achter de voormalige stortplaats) N 52 5 56.8 E 5 41 46.1.

► IVN Zuidwest Veluwezoom, Renkums beekdal met hulp van werkgroep Sprengen en beken op zaterdag **22 september 2018** vanuit het Informatiecentrum Renkums Beekdal.

► KNNV Wageningen e.o., één van de inventarisatiegebieden, **najaar 2018**. Nadere info volgt.

Workshop 'Haiku's schrijven in het Renkums beekdal'

Een haiku is een vorm van Japanse dichtkunst: een korte en krachtige dichtvorm waarin een natuurervaring centraal staat en die een verbinding legt tussen onze binnen- en buitenwereld. Een haiku bestaat uit drie regels met enkele lettergrepen.

Omdat het Renkums beekdal een geweldige plek is om onszelf te laten verwonderen en inspireren door de natuur zijn er opnieuw twee workshops Haiku's schrijven. U kunt deelnemen op dinsdagavond 29 mei of zondagmorgen 3 juni. Deze workshops zijn een initiatief van vrijwilligers van de Stichting Renkums Beekdal.

Bij aanvang krijgt u informatie over het ontstaan en de schoonheid van het beekdal gevolgd door uitleg over het

EEN GRENS
POSTBUS 1045 6801 BA ARNHEM
IS EIGENLIJK
EEN WENS

OM VERDER
TE GAAN

Loesje

Informatie

In de komende tijd gaan de verschillende afdelingen onderzoeken welke plek of activiteit leuk of inspirerend is voor leden van hun buur-afdelingen. In onze afdelingsbladen zullen we aandacht besteden aan wat we van onze burens kunnen leren. Laat weten wat jij aan de anderen wilt tonen.

Ook de websites maken deel uit van deze samenwerking. IVN Zuidwest Veluwezoom kent al de webpagina met 'Leuke Links' (zie www.ivn-zwv.nl).

maken van haiku's. Tijdens de wandeling zullen enkele eenvoudige oefeningen de deelnemers helpen stiller te worden om de verbinding met de omgeving te bevorderen, zodat de haiku's kunnen ontstaan. De wandeling gaat door het prachtige Renkums beekdal met bijzondere planten en dieren, langs beken en sprengen.

Praktische informatie

► Locatie: Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum.

► Aanvang : 29 mei om 19.00 uur; zondag 3 juni om 10.30 uur. Duur: 2,5 uur.

► Aanmelden voor 22 mei via info@renkumsbeekdal.nl.

► Kosten: 7,50 euro te betalen bij de start (Gelre pas geldig).

Algemene ledenvergadering op 26 mei 2018

Dit jaar wordt onze algemene ledenvergadering gehouden op zaterdag 26 mei in het gebouw van Het Groene Wiel, Hendrikweg 14b in Wageningen.

Vanaf 9.30 uur is er koffie en thee, de vergadering begint om 10:00 uur. We verzoeken de leden om dit alvast in de agenda te zetten.

De uitnodiging met het programma en bijbehorende stukken worden nog toegestuurd. In ieder geval zal een voorstel besproken worden tot wijziging van de statuten van onze afdeling, in lijn met de Statutenwijziging van het landelijk IVN.

Als thema op de ALV wordt behandeld: Operatie Steenbreek, gericht op het verminderen van verharding in de tuinen.

Aanmoedigingsprijs voor Henny Tax

Op de eerste zaterdag van maart tijdens de jaarlijkse Gelderse Werkdag werd Han Hensing van de beheergroep De Groene Knoop van Natuurpark Overstegen in Doetinchem uitgeroepen tot Landschapsknocker 2018. Henny Tax uit Doorwerth, coördinator van de werkgroep Renkumse duizendknoopbrigade, ontving de Aanmoedigingsprijs (zie foto hieronder). Gefeliciteerd, Henny!

Even voorstellen

Ik heet Folchert van Dijken en ben op mijn 65e jaar in 2013 met pensioen gegaan. Vanaf 1972 ben ik getrouwd met Bea. Samen hebben wij drie kinderen en twee kleinzonen van 7 en 5 jaar. Wij wonen sinds 1991 in Renkum.

Ik werd wetenschappelijk onderzoeker bij het CPRO. Tijdens de verzelfstandiging van alle (toen nog) 14 DLO-instituten ben ik vrijgesteld voor mijn onderzoek en onderwijs (bij Entomologie) om als vakbondsbestuurder de operatie in goede banen (lees met zo min mogelijk nadelige gevolgen voor de medewerkers) te leiden, samen met de Groepsondernemingsraad. Ik kwam in het DB van de Departementale OR.

Na de verzelfstandiging ben ik gevraagd om naar Den Haag te komen, omdat bij de directie Natuur van LNV in tegenstelling met de directie Landbouw er een groot tekort was aan kennis op het gebied van genetisch gemodificeerde organismen.

Vanaf 1997 tot 2013 reisde ik elke dag naar Den Haag. Verhuizen wilden wij niet. De overige gezinsleden waren in Renkum thuis.

Met het pensioen in zicht ben ik me gaan oriënteren op sociale contacten in deze buurt. Ik werd gekozen in een bestuursfunctie van de afdeling Renkum van de politieke partij GroenLinks. Na twee termijnen heb ik mij afgelopen december niet meer verkiesbaar gesteld.

Januari 2017 ben ik begonnen met de natuurgidsenopleiding van IVN/KNNV. Ik hoop in april mijn diploma natuurgids te mogen ontvangen.

De cursus heeft mij veel van de omgeving geleerd. Ik geniet van ons beekdal en ook van de Veluwe, Kwinteloien en het Binnenveld. Ik wist tot nu helemaal niets van deze schitterende omgeving. Nu ik het leer kennen, wil ik me met hart en ziel inzetten voor dit prachtige gebied en ben daarom blij dat ik gevraagd ben om mij beschikbaar te stellen als penningmeester en bestuurslid van IVN Zuidwest Veluwezoom.

Extra informatie over de Zuidwester op website

Op de website van onze IVN-afdeling Zuidwest Veluwezoom kunt u extra informatie over de Zuidwester vinden. Denk bijvoorbeeld aan extra informatie over artikelen die in de Zuidwester staan, artikelen waarvoor geen plek meer gevonden kon worden in de Zuidwester of artikelen die de redactie te laat bereikten.

Kijk op:
www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/zuidwester.

Buitenladder

Wandel- en activiteitenprogramma van april t/m september 2018

Informatie over Belmonte, Wageningen, wandelingen op aanvraag: Betsie van Loenen, tel. 0317 - 41 81 24 of b.vanloenen@hotmail.com. Informatie over vogelexcursies: in verband met vervoer minimaal een dag van tevoren aanmelden bij Els Roode per e-mail of telefoon: els.frank@planet.nl of tel. 0317 - 31 82 12. Maximaal 15 deelnemers per excursie. Informatie over kinderactiviteiten: Informatiecentrum Renkums Beekdal, Ineke Puijk, tel. 0317 - 41 75 75, info@renkumsbeekdal.nl, zie ook www.renkumsbeekdal.nl. Informatie over werkoctenden van de werkgroep Beken en sprengen: Ruud Schaafsma, tel. 0317 - 31 51 17, ruud.schaafsma@gmail.com of Gerrit Brouwer tel. 0317-351545, gerrit.brouwer@gmail.com. Informatie over werkoctenden van de werkgroep Landschapsonderhoud: Albert Smit, smit.albert52@gmail.com, tel. 026 - 339 24 11 of tijdens de werkoctenden mobiel 06 -12 03 43 53. Informatie over de activiteiten van de Renkumse duizendknoopbrigade: Henny Tax, renkumseduizendknoopbrigade@outlook.com, mobiel 06 - 16 37 27 58.

Vogelwerkgroep. Interesse om mee te doen met de tellingen voor het Broedvogel Monitorings Project. Neem dan contact op met Els Roode. Het telseizoen is tweewekelijks van begin maart t/m eind juni 2018.

APRIL

Woensdag 4 april 2018: presentatie seizoensopening van de Renkumse duizendknoopbrigade. Leer meer over deze invasieve exoot, kom er achter wat er al in 2017 is bereikt in de bestrijding en wat er voor 2018 op de planning staat: 19.30 - 21.45 uur in de Ontmoetingskerk aan de Bentincklaan 7, Doorwerth.

Zaterdag 7 april 2018: laatste werkoctend voor werkgroep Beken en sprengen, afsluiting werkseizoen met excursie. Informatie bij Gerrit Brouwer (zie informatie hier boven).

Zaterdag 7 april 2018: lentefeest, voor jong en oud. Van 11.00 tot 16.00 uur in het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum.

Zaterdag 14 april 2018: vogelwerkgroep: excursie naar de purperreiger in de Zouweboezem. Aanmelden per e-mail bij Els Roode (zie informatie boven).

MEI

Zaterdag 26 mei 2018: algemene ledenvergadering in het gebouw van Het Groene Wiel, Hendrikweg 14b in Wageningen. Vanaf 9.30 uur is er koffie en thee, de vergadering begint om 10.00 uur.

Zondag 27 mei 2018: tweejaarlijkse Zompmarkt, natuurmarkt rondom milieu en duurzaamheid. Rondleiding door de heemtun en activiteiten voor kinderen. De markt staat wegens werkzaamheden aan de Weverstraat dit jaar niet op de Dam, maar is van 12.00 tot 16.00 uur te vinden in het park in Bato's wijk langs de Geelkerkenkamp in Oosterbeek.

JUNI

Zaterdag 9 juni 2018: Beekjesdag. Kinderactiviteit. Kom ontdekken wat er allemaal leeft in en rondom onze beken. Van 12.00 tot 16.00 uur in het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum.

Zaterdag 30 juni 2018: Modderdag. Kinderactiviteit. Ontdek wat modder is, van heel dichtbij, verbind jezelf met de aarde. Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum. Voor meer informatie, kijk op www.renkumsbeekdal.nl.

SEPTEMBER

Zaterdag 8 en zondag 9 september 2018: Open monumentendag. De kans om gratis een plek te bezoeken waar je normaal niet zo snel komt. Kijkt voor deelnemende monumenten op www.openmonumentendag.nl.

Zaterdag 8 september 2018: start werkseizoen van werkgroep Beken en sprengen. Startdatum kan nog veranderen. Neem voor meer informatie contact op met Ruud Schaafsma (zie informatie boven). Start om 9.00 uur bij 'Het Mussennest' in het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Opschonen Oliemolenbeek.

Zaterdag 15 september 2018: start werkseizoen van werkgroep Landschapsonderhoud. Startdatum kan nog veranderen. Neem voor meer informatie contact op met Albert Smit (zie informatie boven). Bijhouden grote heide en bosperceel op de Bilderberg in Oosterbeek. Verzamelen: Bilderberglaan te Oosterbeek.

Zaterdag 29 september 2018: Oogstfeest. Vier het begin van het oogstseizoen in het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum. Voor meer informatie: www.renkumsbeekdal.nl.

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C017135